Abt Aberts Rom-Weg-Itinerar

aus den

ANNALES STADENSES

VIA ROMEA

Via Romea

Weg der Begegnungen ...

Projektinitiative Dr. Uwe Schott, Goethestr. 8, 68723 Plankstadt, 06202-4885

Kopie aus der Originalhandschrift

466 Helmst.Cod.Guelf. Fol. 134r – 136r
aus der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

für die Projektinitiative Via Romea

Firri tamen dixit. Bone Tirri
Romam ire volo expedias me
de uno. Tirri. Quid
via vis procedere. Et ille.
Versus vallem Maurianam. s(ed)
sed prius dico in daciam pro causa.
et sic procedam de stadio. Ad
quem Tirri. Loca ubi nominabo
et miliaria interponam. Stadium
de. Brema. iiij. Wildes
husen. ij. Vechta. v. Brame
sche. iiij. Rudenchusen. j. Sul
sene. Ibi venies super lippiam
fluvium. j. Tore. iiij. Emsche
na fluvius lippne. j. Dusburch
ibi Renum transeas. s(ed) si maxi
me inundantia aquarum diffi
cultates que minime poteris Dus
burch venire. Quod si ita est,
de monasterio vadas usque Colon
iam. vel procedes per [illegible].
tunc venies metis. sin autem sic
et monachos plurimos cruciabis.
Dusburch transacto Reno vadas
i. Asberge. sequitur. iiij. [illegible]
fa. i. Hemersche iij. Birka est
iij. Perse. ii. Climene. Mosa
est. Traiectum superius. ij. Deca
maria in biesse i. Curreia ii.
Curreia seu Curdome i. Velme
Sed melior est via de Traiecto.
usque Cingers. inde Velme. i.
Lindene. Hec villa mixta est
ex gallicis et teutonicis ii. Lisme.

Ibi mutas linguam Galliam. Re
linquas villas provinciarum Gallic
non latine. quia hec provincia
mixta est media. i. Geldenake
iiij. Monsan Wibet. iiij. Nivele
v. Beme ii. Piron ii. Mabu
ge ii. Beaster iij. Aveno i. Spo
ra est. [illegible]. Hec aqua sic
ut crescit in pluvia et impedit
viatores. Quod si [illegible] ad
sinistram manum ad proximam villam
declinans. ibi transeas. et inde
Ibi lapis positus est in media villa
[illegible] villam que destinatur imperii
et regni Francie iiij. Estreez ii.
Run. Asolom castellum iiij. Re
mis x. Chalons. s(ive) Cathalauu
Vina est iij. Estorcie iiij. Maat
iij. Affortie. Abele est [illegible] iiij.
Doca. ij. Trois. Tecama est
vii. bar sur Seine ii. Ce sur Seine
ii. Musse ii. Sicheres iij. Chasti
lum sur Seine. v. Mantable. v.
Chadrecans [illegible] villam illam o
[illegible] [illegible] [illegible] vi. Beame
[illegible] [illegible] iii.
Chalons [illegible] ubi venies su
per [illegible]. De quo
[illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut Geone
ii. Tramis v. Massam iiii.
Beleule ii. Vile [illegible] i. An
se iiij. sun pavone iiij. [illegible] v.
Tiedesme ij. [illegible] iiij.

Mons cenis qui tres leucas
habet ad ascendendum. Chamo
ri ii. Comulian. in illo castel
lo dicitur karolus captiuatus
Costa fl. iii. Abebelo ii. Cype
re iii. Chambri. Carmelion.
In castro illo construendo habitus
est sanguis equorum et hominum
pro cemento. Homo transiens
babat unam libram sanguinis
equi. dietas iii. San michel.
Dimus gaudens digitum beati
Johannis baptiste. De carmelion
dietas in ciuitatem mauriana
ibi est sedes episcopalis et digitus
beati iohannis reconditus quia
in locum illum quedam virgo
deportauit. inde habes duo
miliaria ad sanctum michahelem.
iiii fernedus iiii. Termonio
i. Alsaus. Ibi est in pede mon
tis senisii. et in illo loco desinit
vallem [illegible] valle mauriana.
que incipit [illegible] et
versus burgundiam. Vall
aut mauriana [illegible] mau
rus i. mauros [illegible]
[illegible] et [illegible]
fluuius [illegible] et [illegible]
in valle eadem [illegible]
uenit. et [illegible] in [illegible]
[illegible] descendit [illegible] et ob
[illegible]. Hinc [illegible] in
[illegible] [illegible] in [illegible]

tie. Duo dicam rem duo plu
uis describam dietis. Hoc
plurimi ignorantes dicunt
plenum dietis et pure. Sed fallun
tur est enim ille plenus. et dicitur
pluuius a pluuia. quia que
pluuiali magis inundacione
labitur. et multa profunditate
te impedit viatores. et
tunc est quasi lacus transeun
dum montem donec ad
montem senisium. qui habet
in suo transitu v. leucas mag
nas. Quo transacto vnam
leucam procedas. et occurrit
tibi Secusia x. Auiliana x.
Taurinum xv. Salugia iiii.
Iuuree xiiii. Vercellis xl.
Papia xxx. Placencia xx.
Burgum sancti Donini xl. Parma
xl. Regium xv. Mutina xx.
Bolonia ibi habes occasionem
duas uias trans montes.
vel ad balneum sancte marie vel
ad aquam pendentem. sed [illegible]
[illegible] quam melior est via ad bal
neum sancte marie. de bolonia
xiiii. Castellum sancti petri vii.
Ymola x. Fauencia x. Furlim
ii. San maria en sortite iiii.
Meldola x. Cimucella xv.
Balneum sancte marie. Alpes
xv leucas. Champ viii.
Subertin vi. Arecium viii.

Chastelum viii. Pelage.
xvi. Castellar Sammatan
vi. Arbeter xii. Mons Pla
sum viii. Bicam xiiii. Sutri
xxvi. Castellum sancti petri viii.
Roma si ipse fuit perusii. as
sisii mediantibus vel citra loca il
la. De ursage eas iiii leu
cas usque ciunsin. et sic ulterius
et habebis ideam pusina
ad manum dextram. Si procedas
via de ursage usque castel
ad manum sinistram. circa hec
iter tenere per vallem mauriana
Si dico tibi quod ad multos mi
liaria plus habebis itineris quam
reliquie vie. Nunc audi
as fratri vindice. Qua nunc
michi vedere consulis? Tu
tuti. Cesar Socialis et
verum euentus et tempore
tibi veditum demonstrabunt.
Sic dic quemsam vis vedere
Cum fuit In Datam unde
exibo. Et tuti. Potes re
dire per vallem arenanam.
per eluchium. per montem iouis
Potes eciam per pusterdal. per
vallem arenanam sic. a roma
redeas per urbem et sicut
circa alpes ad balneum sancte ma
rie. via procedit usque melido
nam. et ante psalm non ve
nies eas xxv. leucas ad cir

uendam. Inde ix. per modicam a
quam ex utroque latere omnio pa
ludosam usque ad padum iii. ad sanctum
albanum xxx. ad argenteam xxx
ad ferrariam x. ad aquam vii. per
aquam. Hec aqua quamvis sic
modica tempore tempestatis valde
est periculosa. quia a nullo latere
vestigium est obstantibus palu
dibus et deserto. Et licet pri
mo sic dicta. ad Vlamum se di
latat. Unde consulo tibi ut
in illo tempore caveas in bo
nam bonos homines habere non
potes ibi. quia nequissimi manent
ibi lenitores. Transeas enim
contra diem non contra noctem.
Aqua transacta Vadase v. leucas
usque Rivine v. tum ad Angul
laream xxviii ad paduam viii.
Curtezole viii. passanum. Ibi
est merouis. ad moncanam iiii.
Solame xii. Aysino ii. Caual
le. Ibi est divinum naturale in
monte. et ubi deantur sacra
Equam sunt in anno. cum fon
is caveas. viii. Gumd x. du
fuge. v. lema v. Tergme
v. Tarcua xxv. nollum for
v. fornicole v. Bozen Salam
occurrit tibi vede vechna
habens vii miliaria teuto
nica. quia langestein sunt. ii.
Abozen inde duo ad clusam.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4 Gray Scale

inde ii. ad brixiam. De brixia
iiii^or usque strenge. Si vero sed
sim tibi fuerit redire per abo
lum cum a roma venis usque
nam. De ravenna per mantu
am venetiam et inde clusun
et sic transibis pusterdal. Simi
liter venies strenge. Sed
per pusterdal durissima sunt
tempora. et mala hospitia.
De strenge iiii^or miliaria usque
matrei. iii. Inspruc. Prope
locum illum est claustrum. ubi
iuxta altare ad levam sepultus
est heymo. cuius sepulturam
habet longitudine xiii. pedum.
quarum duo porriguntur sub
murum. xi. sunt extra murum.
De inspruc ii. usque cirle. iiii^or
medewalde. iii. bardenkerke
ii. amber. v. schonge. Ibi
eris de montanis. Inde per
iiii^or. miliaria occurret tibi in
zelinge. per v. augusta. v.
danubius. transi danubium et
statim inde wochen. iiii^or. offin
ge. iii. dinkelspole. iiii^or. Ro
denborch iii. Ortwe ii. osen
uorde. Mainstat? iii. Schepo
ke. v. Arnsvorde iii. Alu
vestad i. Hersfeld iiii^or. Bo
vast. Mennige ii. Smale
kalde v. Gota iii. Salsa v.
Monhusen regio. hamstet?

inde habes tota miliaria.
haselewelde ii. Wuninge
rode iii. harneborch. iii.
et Blumstede? ii. Richelhusen
iii. Tesle xvi. Ad dunum?
transi albiam et curre in sta
dam. Si placuit tibi redi
re per clusimi montem que
longobardi vocant ufsare.
a roma eas iam viii. leu
cas ad capellam sancti petri.
xvii. Sutrum xvi. Viter
bium viii. Montem flasconem.
viii. ad sanctam cristinam vii.
ad aquam pendentem xx.
ad sanctum clericum. xx. ad sex
nam. xx. Marcellinge xxiii.
florenciam xx. Remunda
xxxiiii. bononiam xx. Mu
tinam xv. Regium. Parma
xv. burgum sancti dominini xx. pla
cenciam xl. Mediolanum
xxiiii. cuma. Cum venis
senam potes eciam redire
per aliam viam quam per
marcelling. et bononiam et
burgum sancti dominini. videlicet
de senna eas per luccam
sub trerange? Uosboluno?
pontremele. et tunc usque pla
cenciam. Mediolanum et
cumam. Ibi venies ad la
cum cumanum. Multi sunt
de suevia. et huius regio

mbus clauam candidam tulerunt
et vadunt per ſeptentrionem in
ſuam regionem. Tu autem
omnibus clauam ad dextram ma
num. et eas ad ſiniſtram verſus
lowene xvi. miliaria cum baculo.
Ibi mons magnus et currit uſque
conflage. De lowene uſque
belenae vna dieta. inde correſ
dicte uſque lucernam cum ſtagno
Procedas v. et toruret ubi
lonnae. Sed maxima ſunt
illa miliaria. iiii. baſlea xvi.
Straſborch. xviii. ſpira
vi. wormacia. vii. binge v.
borbardia ii. confluencia ii. ander
nake v. bunna. iiii. colonia
Cum venis baſileam bene
ſtas pedibus tuis. et mundo na
uem deſcende uſque coloniam
viii. bikelekhuſen. iiii. mo
naſterium et ſic eas uſque bremam.
Iam ſi uis vadas de colonia
v. miliaria uſque nuſſiam xe
xanus vii. anne vi. ſeiſt v.
traiectum ibi intra nauem et
deſcende uſque mucken. et ita
per mare in ſlauiam et ſic in
daciam. Si uis tranſire montem
iouis cum roma rediens.
De placencia eas vercellis
et per cismontem iouis venies
ad ſanctum mauricium et ſic baſile
am. Ecce habes omnes fere

vias itineris versus romam. Item
ite. Quo tempore commeatus iter
versus romam arripere? Et curi.
circa medium augustum. quia tunc
aer temperatus eſt. vie ſicce ſunt.
aque non abundant. dies longi
ſunt ad ambulandum. noctes etiam
ad corpus recreandum. et inue
nies horrea nouis frugibus
adimpleta. Iam ſicut dixi ex
pone michi conſimiliter iter verſus
iherlm. Et curi. Si propinquum ite
rum habuis. velificare poteris de
vrpia in flandriam ad ankſal du
obus diebus et totidem noctibus
De ankſal ad prol in angliam.
duobus diebus et una nocte.
Illud eſt ultimum caput anglie uſque
auſtrum de prol in britanniam.
ad ſanctum matiam machiam uno die
Inde ad ſanctum ... ſanctum iacobum tribus
diebus et totidem noctibus. Et eſt
proceſſus ille angulatus totus inter
auſtrum et occidentem. De leſche
bone ad ſtrictum maris ſi narre
weſe tribus diebus et tribus noc
tibus angulariter inter orientem et
auſtrum. De narreweſe ad ar
ragum iiii. diebus et iiii. noctibus
angulariter inter aquilonem et o
rientem. De arragum ad bar
zalem vno die inter aquilonem
et orientem. De barzalem ad
marſiliam. i. die et i. nocte. fere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Gray Scale

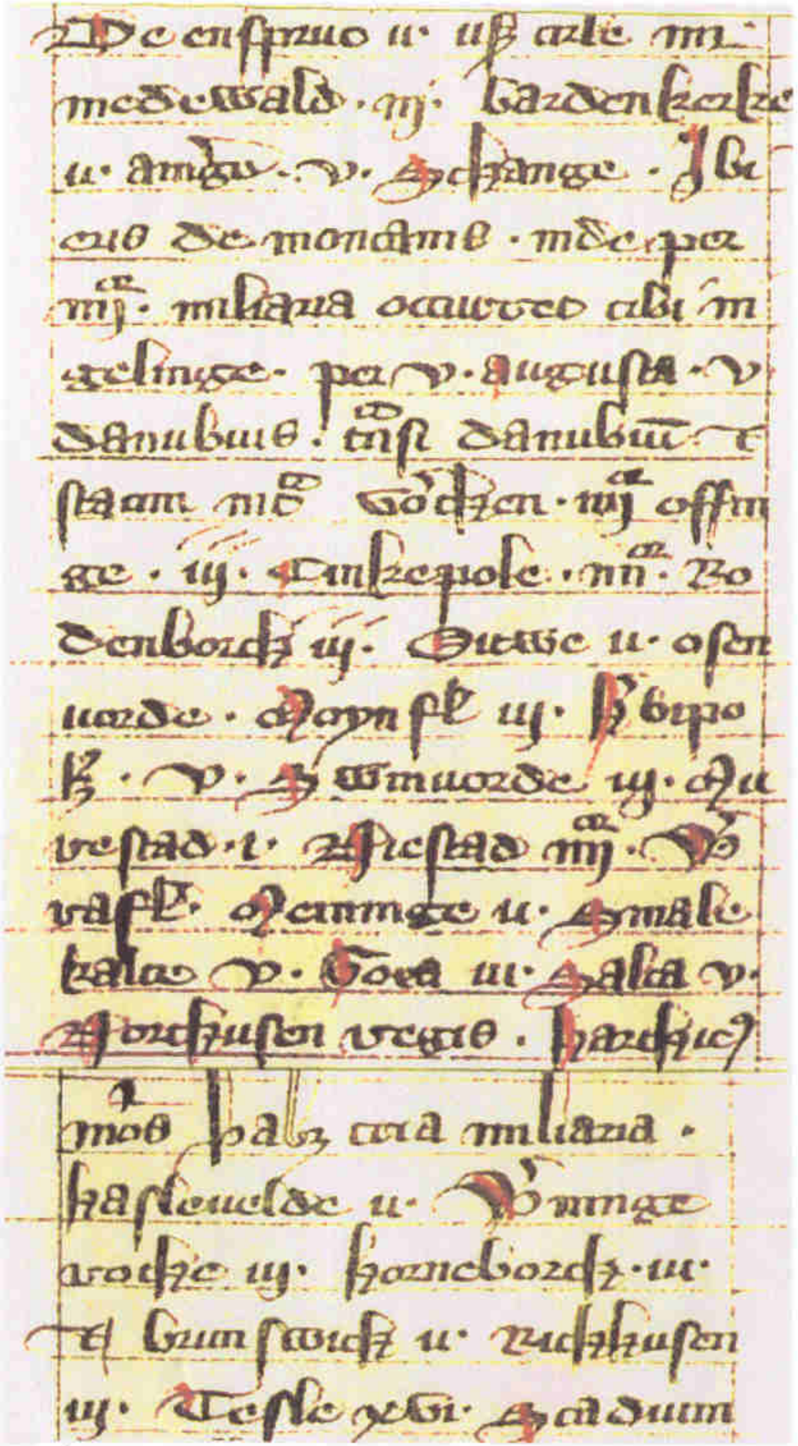

[De Enspruc 2 usque Cirle], 4 **Medewald**, 3 **Bardenkerke**, 2 **Amergo**, 5 **Schange**. Ibi eris de montanis. Inde per 4 miliaria occuret tibi **Ingelinge**, per 5 **Augusta**, 5 **Danubius**. Transi Danubium et statim **Vorthen**. 4 **Offinge**, 3 **Dinkepole**, 4 **Rodenborch**, 3 **Ouwe**, 2 **Osenvorde**. **Moenus** fl, 3 **Herbipolis, 5Swinvorde,** 3 **Murestad**, 1 **Niestad**, 4 **Werra** fl, **Meininge**, 2 **Smalekalte**, 5 **Gota**, 3 **Salca**, 5 **Northusen** regis. **Harticus** mons habet tria miliaria **Haslevelde**, 2 **Wernigerothe,** 3 **Horneborch,** 3 et **Brunswich,** 2 **Rithhusen,** 3 **Tesle,** 16 **Stadium**

Anmerkungen zur Handschrift der deutschen Via Romea Strecke

Die Zahlenangaben
zwischen den einzelnen Orten geben die Entfernung in Meilen wieder (1 deutsche Meile = 7, 4 km)

Die Ortsnamen
sind in ihrer dem Verfasser geläufigen *niederdeutschen* Schreibweise aufgeführt, mit Ausnahme der Städte Augsburg und Würzburg sowie des Flusses Donau und des Gebirges Harz, für die lateinische Namen gebräuchlich waren.

Eine ungeklärte Frage
bleibt, warum zwischen Celle (Tesle) und Stade (Stadium) keine Zwischenstation von Albert von Stade für die Strecke von *16 Meilen*, also rund *120 km*, mehr benannt wird. Hier müssen wir uns also an andere bekannte mittelalterliche Wege anlehnen.

-usch